

Fattigloven 1891

Bogen

A. Krieger: Lov af 9. April 1891 om Det offentlige Fattigvæsen samt Lov om Alderdomsunderstøttelse. København, 1891.

Bogen indeholder to af de **berømteste sociallove** i den nyere Danmarkshistorie. Den ene gjorde op med en del af den måde, samfundet hidtil havde håndteret fænomenet "fattigdom" på. Den anden satte nye standarder for forsørgelsen af samfundets ældre.

I det ydre synes bogen ikke af det store. Alligevel rummer den hele 184 tæt beskrevne sider, indeholdende dels lovens enkelte **paragraffer**, dels **kommentarer** til de enkelte bestemmelsers konkrete forvaltning.

På ingen måde var fattiglovgivning et nyt fænomen, da loven udkom. Det virkeligt nye ved loven af 1891 var, at man **ændrede ved nogle af betingelserne for at modtage fattighjælp**. På den ene side skulle den fattige fortsat stå "med hatten i hånden", når man søgte om hjælp hjemme i sognet og skulle begrunde, hvorfor man havde brug for hjælp. Fattighjælp var fortsat forbundet med en række ydmygende vilkår, f.eks. tab af stemmeret. På den anden side blev en række områder – f.eks. begravelseshjælp, hjælp til jordemor, læge m.m. – undtaget fra de skrappe betingelser, så hjælp på disse områder blev en soleklar ret for den enkelte. Det blev også forbudt at "udlicitere" de fattige til den eller de gårdmænd, der kunne påtage sig at forsørge dem til den laveste pris.

De to love markerer en milepæl i dansk sociallovgivning på linje med **Steinckes socialreform** fra 1933 og den moderne **velfærdsstats** opkomst i årene efter 2. Verdenskrig.

Forfatteren

Iflg. titelbladet er bogen udgivet af en vis cand.jur. i Indenrigsministeriet ved navn **A. Krieger**. Som sagkyndig har han højst sandsynlig været med til at sætte ordene sammen i de enkelte paragraffer og forfattet de kommentarer, der skulle tage højde for enhver tænkelig situation.

Men at loven overhovedet blev til var et resultat af en langvarig politisk proces i landets lovgivende forsamling, Rigsdagen (bestående af Landsting og Folketing). Ikke blot afspejler loven dybtgående økonomiske og sociale ændringer i det danske samfund i det **19. århundrede**. Den var også et **forlig** mellem to parter, der gennem en menneskealder havde stået stejlt overfor hinanden: Højre, godsejernes og borgerskabets parti, og Venstre, bøndernes og gårdejernes parti.

Først og fremmest skyldtes forliget lederen af det såkaldte "Moderate Venstre", **Fredre Bojsen (1841-1926)**. Han kom fra Sønderjylland og blev student fra vores dages Haderslev Katedralskole i året 1859. Han var ud af en stor søskendeflok, der også skulle skrive sig ind i danmarkshistorien. F.eks. var hans søster **Jutta Bojsen-Møller**

en tidens fremmeste kvindesagsforkæmper. Selv var **Bojsen** højskolemand, kendt bl.a. som grundlæggeren af Rødkilde Højskole på Møn. Størst betydning havde han som folketingspolitiker. Bl.a. var det også ham, der ved et stort forlig i 1894 bragte den såkaldte "provisorietid" til afslutning og dermed banede vejen for folketingsparlamentarismen i Danmark ved Systemskiftet i 1901.

Baggrunden

Fra tidernes morgen har fattigdom, social ulighed og hvad dertil hørte og hører været et samfundsproblem. At være fattig var dybest set **den fattiges "egen skyld"** og noget, resten af samfundet stort set vendte ryggen til. De fattige – og dem var der mange af – var derfor henvist til at hutle sig gennem livet ved tiggeri, almisser og et liv på landevejene blandt samfundets øvrige tabere, det såkaldte "pjalteproletariat". For slet ikke at tale om "endestationen": Fattiggården, der var så ussel, at folk gjorde alt for at ende der. Først sent fik man øjnene op for, at fattigdom langt fra altid var noget selvforskyldt.

I **1800-tallet** buldrede industrialiseringen frem. Fabrikker skød op. Byerne voksede. Jernbaner forbandt by og land. Alt skete et langt stykke hen ad vejen i lyset af den **rå og usminkede liberalisme**, hvor enhver 100 % var sin egen lykkes smed. Der skulle produceres så billigt og sælges så dyrt som muligt. Derfor faldt lønningerne til noget nær et eksistensminimum uden overskud til andet end bolig og mad. Ramte selv kortvarig sygdom og arbejdsløshed m.m., var man ilde stedt. Den slags skabte grobund for polarisering, kriminalitet, sociale spændinger o.s.v. Det bedrestillede borgerskab begyndte at grue for socialisme og revolution. Derfor blev sociallovene ikke kun en **hjælp til mennesker i nød** eller på samfundets bund. De var også et forsøg på at forebygge langt større politiske omvæltninger, der på sigt kunne true samfundets stabilitet. Det var derfor ingen tilfældighed, at forliget i 1891 blev indgået mellem de to ikke-socialistiske partier: Højre og Venstre. Det handlede ikke mindst om at **redde det eksisterende samfund**.